



## Karl XII

### Hjältekonungens minne lever upp på nytt.

Narva, „Estlands Verdun“, gör sig redo till fest. Denna gång är det inte efter någon nyss vunnen drabbning över en anfallande fiende, utan festligheterna gälla det slag som ägde rum för 236 år sedan, och vars anförare var Karl XII.

Det lejon som rests och som avtäckes den 18 okt. blir ett minnesmärke över en av historiens märkligaste drabbningar, då den unge 18-åriga Karl XII med sina 10.000 man starka här vann det lysande slaget över den till 35.000 man starka ryska hären. Dylika drabbningar ha även senare stått under och omkring Narva fast av mycket senare datum då åter svenskar bosatta i Estland kämpat lika framgångsrikt sida vid sida med esterna för frihet och fosterland.

För att rätt förstå Karl XII måste vi taga historien till hjälp och förflytta oss ett stycke tillbaka i tiden. Karl XII föddes den 17 juni 1682, son till Karl XI och Ulrika Eleonora av Danmark. Från Karl XI:s tid härör sig uttrycket „gamla goda svenska tiden“. Han var också den konung som bröt adelns makt och reducerade de stora godsens. Under Karl XI:s tid lades också grunden till folkskolorna i Baltiska provinserna, börjades översättningen av bibeln till estniska språket, undersöktes möjligheterna till utgivandet av böcker på landets

språk och öppnades ånyo Tartu universitet,

Karl den tolfte fick en synnerligen värdad uppfostran; bland lärarna märktes särskilt prof. A. N. Nordenhjelm. Begåvad med starkt minne och klart förstånd, vann Karl XII goda kunskaper, särskilt intresserade han sig för matematik och militära ämnen.

För prinsens uppfostran svarade också hans gudfruktiga moder, och fullföljdes sedan av en lärare och uppfostrare. I vilken anda det skedde visar följande skriftliga tankeutbyte mellan läraren Nordenhjelm och den då sjuåriga prinsen. Nordenhjelm ber kronprinsen svara, om han kan säga hur dyrbar tiden är, och hur den skall användas. Prinsen tror att tiden bör användas till att göra goda gärningar, bedja till Gud att övervinna svårigheter och ge akt på goda råd och förmaningar. Nordenhjelm frågar ytterligare. Prinsen svarar att man måste lyda sina föräldrar och alla andra människor som ge råd att göra det som är gott. Och mera frågar Nordenhjelm. Man måste vara ond mot sina fiender som ett lejon men i hemmet stilla som ett lamm, svarar prinsen.

Vid ännu ej fyllda femton år blir Karl XII efter faderns död Sveriges konung. Han kröntes i Storkyrkan i Stockholm den 14 dec. 1697.

Den unge konungens sorglösa ungdomsår varade inte länge, snart fick han som en fullvuxen karl gå emot tre fiender. De voro: tsar Peter, konung August av Polen och Fredrik II av Danmark.

På hösten 1700 fick Karl XII underrättelse om, att tsar Peter förklarade krig och börjat belägra Narva, det svenska väldets östligaste utpost. Efter att ha besegrat danskarna, landstiger den unge konungen den 6 okt. samma år vid Pärnu, varefter han marscherar över Tallinn och Rakvere, där de övriga styrkorna förenas med huvudhären. Utanför Narva fästning stod en rysk här på 35.000 man i en befäst ställning, vilken stödde flyglarna mot älven. Återtågsvägen gick över floden. Den 20 november kl. 2. e. m. gavs befallning att storma det befästa lägret. Väderleken gynnade de anfallande, då samtidigt med anfallet ett häftigt snöväder blåste upp. Fienden blev så småningom tvungen att fly över bron, varvid den brast under den stora bördan. Rysarna förlorade vid detta tillfälle omkring 9-10 tusen man, svenskarna omkring 1000. Östersjöprovinserna räddades alltså denna gång genom den lysande segern, för att senare igen förloras genom svenskarnas nederlag vid Poltava år 1709.

Efter åtskilliga äventyr i Turkiet lyckades det Karl den tolfte att återvända till Sverige. Ännu fyra år kämpar det Nordiska Lejonet, tills det stupar den 30 november 1718 vid Fredrikshald i Norge.

(forts. sid. 2.)

*Prof. Ragnar Östberg:*

## J Tallinn.

Det var en egendomlig känsla, då jag gick över landgången från „Estonia“ och beträdde Estlands jord, att återkomma till något så länge sedan förgånget men ändå ännu så levande svenskt.

Redan utifrån havet, då kustremsan kom emot en med sin långa, distinkta strandremsa, verkade denna samlande linjeföring rörande på ens fantasi.

Och hur upprepades icke estniskt-svenska minnesförnimelser, då man väl marscherade in i själva staden Tallinn, det gamla Reval!

En så märkligt sydländskt karaktär — och dock så hemvan, var det första utropet inom mig själv, då jag trängde in genom de pittoreska gatorna och överraskades av de betagande torgbildningarna. I sin livliga oregelbundenhet med det ena märkliga gamla byggnadsverket efter det andra — bevarat som om det än idag fyllde sitt ursprungliga ändamål.

Den stadsbild Tallinn skänker, bildar en i högsta grad säregen och intressant sammanställning av sydländsk rörlighet med starkt nordiskt inslag. Helt betagen såg jag arkitekturverken från 1600- och 1700-talen i all sin nobla och äkta tidsställning. Därmed framträdde formnyanser, som hade liksom mer ursprungliga, fylliga svenska drag, än de byggnadsverk från samma tid, som vi ännu ha kvar i Stockholm.

Tallinns allmänna fysionomi gav som stad något europeiskt alldeles särskilt, även om man, som jag, traskat igenom, per cykel, ett stort mångtal av Europas städer. Staden Tallinn sitter helt enkelt inne med en

I det estniska folkminnet lever Karl XII fortfarande kvar. Och sedan täckelset kring det lejon, som rests invid Narva, fallit till hans och slagets hugfästelse, kommer varje resande som där far förbi att blicka upp till detta lejon och minnas denna ärorika tid i svensk historia.

A. Asp.

alldeles särskild prägel, en sälta, som jag gärna vill konstruera ihop med Karl XII, och således stark, kärv och ståtligt pittoresk.

Och vilka inre skatter av mystik, historisk form och skön konst överraskar en icke redan vid inträdet genom de många, rikt formade husportalerna. Gårdar öppna sig med portiker och betagande färgvalörer genast vid första anblicken.

En rikedom på ålderdomlig prakt, som knyter en tätt intill förgången, stor konst- och hantverksförmåga. Och som en fanfar över all denna historiska rikedom reser sig Rådhusets lekande, eleganta spira upp i höjden ur den gedigna byggnadsmassan, — och vid foten myllrar det mest pittoreska torgliv. — —

Man kommer som från en fångslände dröm direkt åter till det levande livet, då man här efter, ett, tu, tre, når fram till Viruporten med sina torn, och ser storstaden Tallinn med bulevarder och modern trafik utveckla sig för ens ögon. Man ropar för sig själv: Leve det gamla och leve det nya Tallinn!

Stockholm, sept. 1936.

## När täckelset faller.

*Nu svajar fanan gul och blå  
som förr å Narvas hed,  
där svenske krigsmän åter gå  
i rote och i led.*

*Där skall man minnas dennadag,  
kung Karl den tolfte tid,  
och detta djärva, tappra slag,  
och denna hjältestrid.*

*Där krigare från nutidssläkt  
ses bära uti frid  
ett stilla skimmer och en jläkt  
från svunnen storhetstid.*

*Det är som Karl den tolfte gått,  
hans saga och bedrift,  
med karolin i gult och blått  
ur tvenne seklers grift.*

*En kunglig prins från Sveriges land,  
som kommit hit också,  
prins Gustav Adolf med sin hand  
skall låta höljet gå.*

*Så res dig fri för alla känt  
och minn om det som var —  
du lejon å ditt postament —  
om svunna storhetsdar.*

*Ja, res dig stolt å Narvas hed,  
i sägnomspunnen nejd  
och minn om svenske män som stred  
i denna hårda fejd!*

*Minn i en ljum och veklig tid,  
för varje äktsvenkt bröst,  
om hjältemodig kamp och strid  
å Narvas hed en höst!*

*Minn här å Narvas gråa hed  
för alla och envar  
om svenske män som tappert stred  
i svunna storhetsdar!*

Erik P-n.

## Givande lärarkonferens i Tallinn.

Fredagen den 9 oktober samlades alla lant- och mjölkhus-hållsbetonade skolors föreståndare i landet till en gemensam rådplägning på „Konsthallen“ i Tallinn. Överläggningarna upptogo uteslutande frågor rörande undervisningens ordnande vid ovannämnda skolor.

För att våra lant- och mjölkhus-hållsskolorskola kunna vara, vad de böra vara, måste en omorganisering av hela skolväsendet företagas. Alla olika skoltyper skola stå i ett visst förhållande till varandra, så att möjlighet till fortsatta studier efter varje avslutad skoltyp kan förefinnas. Särskilt i våra lantbruks-, yrkes- och fackskolor ha dessa möjligheter tills dato saknats.

Under det innevarande läsåret komma dock, alla skolor fortfarande att följa sina tidigare läsordningar, men under den snaraste framtiden utarbetas en ny förordning för lantbruks-, yrkes- och fackskolorna, enligt vilken nämnda skolors läsordning väsentligen kommer att förändras.

För läroboksfrågans lösning och lärarkrafternas utbildning kommer ministeriet att lämna understöd.

## Svenskt läsrum i Tallinn.

Svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse har för innevarande år anvisat ett belopp av 300 kr. till öppnande av ett svenskt läsrum i Tallinn.

## Bonden och torvan.

Det finns visserligen både bönder utan torva och torva utan bonde. Givet är dock att omständigheterna äro gynnsammast där bonden och torvan höra samman. Det ligger någonting i en gammal bondes uttalande: Den som inte är född på landet och hört till en familj med äganderätt till en bit jord, går miste om den verkliga hemkänslan. Är man född på egen familjegård och har man från unga år fått vara med om att skapa det som är nyttigt och vackert och erfarit glädjen därav, blir hemkänslan någonting helt annat. Det är en gammal sanning att hemmets sol lyser klarast och hemmets gräs grönast. Hemmet där man vet, genom vilken grans eller björks kvistar solen sänder sina första morgonstrålar, över vilken sten eller backe solens hetaste middagsstrålar glimma och över vilken lund eller skogsdunge solen sänder sin sista avskedshälsning, innan natten stundar, det är platsen som giver den verkliga hemkänslan.

Hemmet — det är den bygd, där man i skog och på äng fått plocka de vackraste blommorna och där man med egen hand fått taga mognade frukter från träd och buskar... där man en stilla höstkväll fått lyssna till skällornas klang. Även höstregnets piskande mot nordvästsidans fönsterruta är hemlandstoner, för att nu icke tala om snödrivornas höjd och stället där istapparna om vårvintern voro som längst. Vårbäckens språng och flyttfågelnas sång — allt, allt sådant bildar genom årstider en obristbar kedja, vari varje länk påminner om det verkliga hemmet. Det skulle föra för långt att uppräknat alla de egenskaper, som göra att ett hem på landsbygden blir så mycket minnesrikare än ett sådant i staden. Låt oss hålla oss till det väsentligaste: familjen och torvan, eller bonden och torvan. Bonden och torvan ha sina anor från urminnes tider och betraktar man de mest framstående författarnas arbeten, finner man oftast, att de

hämtat stoff för sina verk just från bondgårdarna och lantegendomarna. Anorna från landsbygden ha också kvarhållits mer än i någon stad. Därför räknas det också som en särskild heder för en släkt om en gård går som arv från släktled till släktled.

I såväl Skandinavien som Finland föres det statistik rörande gårdar som gått från far till son inom samma släkt.

Frågar man en bonde i Sverige, huru länge gården varit i släktens händer, torde det icke vara svårt att få frågan besvarad.

Senaste tiden har det varit på tal att även här i landet börja undersöka, huru många bondgårdar bevarats inom samma släkt över 100 år och längre, och om man ej på ett eller annat sätt kunde överlämna

utmärkelsetecken till dessa bondearistokrater, Frågan har sitt stora intresse även för svenskbygden. Det är ingalunda överdrivet om man påstår att man just i svenskbygden har stora möjligheter att proportionellt hitta det största antalet gårdar som gått i arv från led till led. Betraktar man de rentsvenska kommunerna Wormsö, Rikholdi och Pakri vet man ej om en gård på årtionden blivit såld, om icke släkten utdött

Alltså, sätt i gång undersökningen om huru länge Din gård gått i arv inom Din släkt! Redaktionen är intresserad av frågan och är villig att i varje enskilt fall, där muntliga eller skriftliga meddelanden inkommit noggrannare undersöka sakförhållandena. Där skriftliga bevis förefinnas i form av köpe- eller arrendekontrakt anhålles om meddelande, när de utfärdats och vem som utfärdat dem.

## Pedagogerna fingo sin kammare.

Senaste torsdag kl. 12 öppnades lärarkammaren i närvaro av riksäldsten och bildningsministern jämte en del andra ledande personer på bildningens område.

För detta tillfälle hade skolorna i Tallinn fått lov efter den fjärde lektionen, så att alla intresserade pedagoger skulle bli i tillfälle att närvara vid den högtidliga akten.

Handels- och industrikammarens rymliga sal var fylld till trängsel, när talarstolen bestogs av kammarens provisoriska ordförande, vilken i varma ordalag hälsade riksäldsten, bildningsministern jämte alla de andra närvarande hjärtligt välkomna.

Efter honom besteg riksäldsten talarstolen och i ett längre anförande redogjorde han för de motiv och orsaker, som föranlett regeringen och honom att ge upphov till denna institution. Därvid betonade han särskilt, att pedagogerna borde taga till sin devis — en för alla och alla för en. Genom den egna självstyrelsen skulle pedagogerna även hava större förutsättningar att utveckla sig själva och därigenom bli ännu mera

skickade att handhava sitt ansvarsfulla värv.

Bildningsministern i sitt anförande betonade främst, att lärarna skola vara såsom en man, ty, sade han, i Estland skall det finnas ett folk, en skola och en lärare.

Därpå följde anföranden av representanter från olika sammanslutningar och de andra kamrarna. Stämningen var hög och hela förrättningen bar en mycket högtidlig och fosterländsk prägel. Till den festliga stämningens höjande bidrog ytterligare pedagogiets i Tallinn sångkör.

Till kammarens president valdes rektor V. Neggo från Tartu och till ordförande i dess råd F. Raska.

Sålunda blev lärdomsskolan och yrkesskolan representerade i kammarens styrelse, folkskolan däremot får nöja sig med de andras åtgärder.

*Jupiter.*

**Kom ihåg Kulturfondens  
sparbössa!**

# Viktiga beslut vid svenska synoden.

## Examen i svenska språket för blivande präster.

Ordinarie synod med svenska kontraktet hölls månd. d. 5 okt. i Haapsalu. Synoden inleddes med en högtidlig och stämningfull gudstjänst i stadskyrkan, varvid diakon J. Isacsson predikade över Joh. 8:31—36 med utgångspunkt från textens ord: „Om I förbliven i mitt ord, så ären I i sanning mina lärjungar; och I skolen då förstå sanningen, och sanningen skall göra Eder fria.“ Ett icke ringa antal svenskar från olika håll hade samlats till gudstjänsten.

Omedelbart efter gudstjänstens slut togo synodalförhandlingarna sin början under ordförändskap av t. f. prosten Hj. Pöhl. Från Tallinn deltog såsom röstberättigade ombud kyrkoherde K. Nilsson, skolförest. A. Stahl och hamnlot- sen Leander Berg samt från Wormsö pastor Hj. Pöhl, klockare J. Lindström och kyrkorådsordf. A. Fält. Även i år saknades representanter för Ruhnu församling; den lilla ön ligger tyvärr alltför långt bort för att komma i verklig kontakt med de övriga svenska församlingarna. Från Noarootsi deltog kyrkoherde S. Danell, diakon J. Isacsson och fru M. Danell samt från Wormsö syster Maria Lindström.

Dagordningen upptog denna gång icke mindre än elva ärenden, av dessa flera av mycket stor vikt för kontraktet och estlandssvenskarna.

Av den föredragna årsberättelsen framgick, att det kyrkliga livet i de svenska församlingarna just nu haft en blomstringstid. På alla håll kan iakttagas en anmärkningsvärd livaktighet, och svenskarna i de delvis långt ifrån varandra belägna församlingarna ha förts närmare varandra genom pastorernas samarbete. På församlingens område äro flera nya initiativ att anteckna, särskilt från Tallinn, där under året satts igång med församlingsaftnar, läsrumarbete m. m.

Synodens viktigaste resultat var väl beslutet om inrättande

av examen i svenska språket för kandidater till prästerliga befattningar i de svenska församlingarna. Denna examen, som avlägges inför en kommitté, bestående av professorn i nordiska språk i Tartu och två av synoden valda representanter, kommer att omfatta högläsningsprov, skriftligt predikoprov, som avlägges under bevakning, samt ett kortare muntligt anförande över förelagt ämne. Synoden beslöt också att hos konsistoriet hemställa om stadfästande av denna examen i så måtto, att å förslag till prästerlig tjänst i svensk församling icke upptages annan präst än den som avlagt godkänd dylik examen.

Beträffande de av konsistoriet påbjudna allmänna kollekterna å vissa söndagar beslöt synoden anhålla om befrielse från några av dessa eller rättighet att upptaga dem för egna ändamål, då det icke kan anses rimligt att de svenska församlingarna bidra t. ex. till den estniska bibeln eller tryckning av estnisk andlig litteratur, då de redan hava svårigheter med anskaffande av svenska biblar och lämplig svensk religiös litteratur.

Sedan prästlönefrågan det gångna året blivit aktuell, beslöt synoden tillsätta en kommitté med uppgift att vidtaga åtgärder för att söka säkerställa de svenska prästernas löner även sedan de rikssvenska pastorernas tjänstgöring upphört. I denna kommitté invaldes dir. G. Gahlnbäck, riksdagsman M. Westerblom och skolföreståndare A. Stahl, samtliga från Tallinn.

Slutligen beslöt också synoden att församlingsdagar det kommande arbetsåret skulle anordnas i alla församlingar, under medverkan av samtliga präster. Början göres i Noarootsi i november. Instundande februari månad hållas församlingsdagar på Wormsö samt i okt. nästa år i Tallinn.

## Tågkatastrof i Helsingfors.

4 dödade, ett 20-tal skadade.

En fruktansvärd tågolycka inträffade på tisdagen vid halv 10-tiden strax utanför huvudbangården i Helsingfors. Ett lokaltåg, som var på ingående, spårade ur och en vagn krossades fullständigt, varvid 4 personer omedelbart dödades och 22 svårt skadades. Denast efter olyckan alarmerades hela brandkåren till platsen, där den möttes av fruktansvärda scener. Inne i vagnen lågo de skadade och döda om varandra, och jämmerrop genomskurö luften. Orsaken till olyckan är ännu icke fullständigt utredd, men man förmodar, att det tillgått så, att en växel lagts om medan tåget passerade. Lokaltåget bestod av lokomotivet och fyra vagnar. De tre första vagnarna kommo, när de passerade växeln, in på ett annat spår, än de egentligen skulle gå på. Den sista vagnen kom emellertid in på sitt eget spår och körde mot en stoppbom, varefter den stälpte och krossades fullständigt. Den var fullsatt med passagerare, vilka till största delen utgjordes av kvinnor och barn.

## Kyrkoherde Danell

är med Konsistoriets tillstånd bortrest från den 12 oktober till månadens slut. Kansliet skötes om fredagarna av kyrkoherde Poolakes från Nigula, som tjänstgjort som civilståndstjänsteman i Noarootsi ända sedan khde Danell såsom varande utlänning blev befriad från nämnda syssla. Söndagen den 18 oktober predikar i Noarootsi kyrka en av de estlandssvenska teologerna, troligen stud. Ivar Pöhl, klockan 10 på svenska och kl. 12 på estniska. Den 25 oktober hålles gemensam svensk-estnisk gudstjänst av prosten Hjalmar Pöhl, med början kl. halv 11.

Svenska gossar inskrivas till konfirmationsundervisning vid gudstjänsten i Noarootsi kyrka den 1 november. Till undervisningen mottagas endast de, som kunna åtminstone katekessens två första huvudstycken samt det viktigaste av bibliska historien.

## Hemmets spalt.

Pumporna höra till de mest lättodlade grönsakerna. Få de blott rikligt med näring, så växa de så gott som utan tillsyn. Pumporna innehålla visserligen ej så mycket näring, men de kunna i alla fall ge en välkommen omväxling i födan. Härnedan ges några recept på tillagning av pumpor.

### Stuvad pumpa.

Pumpan skalas, klyves, kärnas ur och skäres i tärningar. Dessa förvällas i saltat vatten, tillsatt med några droppar ättika (detta gör, att pumpan blir fastare i köttet). Sedan göres en vanlig stuvning av smör, mjöl, mjölk samt litet av spadet. Stuvningen smaksättes med salt och peppar, pumpbitarna läggas i och stuvningen får koka några minuter. Serveras till stekt fläsk, kokt salt kött, köttbullar, korv eller dylikt.

### Soppa på pumpa.

En gul lök  
2 matskedar smör  
750 gram pumpa  
4—5 potatisar  
1 liter vatten  
salt, peppar  
1 matsked smör  
1 matsked finhackad persilja.  
Löken skalas, hackas, och fräses i smör, pumpan skalas, urkärnas, skäres i mindre bitar och tillsättes jämte potatis, skalad och skuren i skivor. Vattnet påhålles och allt får koka ungefär en timma. Massan hälls i en sikt och silas (passeras), under det man trycker den igenom med en slev, hälls sedan tillbaka i kastrullen och kryddas med salt och peppar. Den hackade persiljan lägges i och strax före serveringen en matsked smör. Vill man ha soppan extra fin, tillsätter man litet söt grädde.

### Syltad pumpa.

Ej övermogna pumpor skalas, klyvas på längden, urkärnas och skäras i bitar. Dessa läggas i starkt ättiksblandat vatten några timmar, varefter de tagas upp och får rinna av. En lag kokas av en halv liter outspädd ättika, en kaffekopp vatten, 800 gram socker, en tesked peppar, en bit kanel och litet muskotblomma. Kryddor-

## ***Jnför vinterkursen.***

Hösten kommer senare härute i svenskbygden än längre inåt landet. Men den har kommit i alla fall, löven gulna och falla av och dagarna bli allt kortare. Sommaren är över, skörden är inbärgad och det är nu tid att blicka tillbaka och avgöra, hur vårens förhoppningar slagit in. På folkhögskolan stå vi nu vid slutet av ett arbetsår och inför början av ett nytt, och jag vill nu i korthet berätta något om det år, som gått.

Då man ser tillbaka på förra vintern, är det främst tacksamhet man känner, tacksamhet mot dem, som hjälpte oss, då brist hotade på alla håll, tacksamhet mot dem, som visade intresse för vår skola och hjälpte med råd och dåd, tacksamhet mot kursens elever, som ej knotade, då potatisen var dålig och det måste hållas strängt med ved och annat.

Detta år har gått i återuppbyggandets — „remonternas“ — tecken. Många välvilliga hjälpare-ingen nämnd och ingen glömd-ha gjort det möjligt att utföra reparations-och förbättringsarbeten, som det varit ett önskemål för skolans ledning att få utförda. Skollokalerna ha undergått en genomgripande renovering, ljusa och glada rum vänta det nya läsårets elever, nya och ändamålsenliga möbler komma att göra arbetet lättare. Taken ha undergått reparation, skolbyggnadens tak har lagts

na knytas in i en liten tyglapp, annars blir lagen mörk. Då lagen kokat tio minuter, iläggas så många bitar, att de täcka ytan. De få ligga i ca en minut, tagas upp, läggas upp på ett fat och få kallna. De få ej läggas på varandra då de äro varma, ty då klibba de samman och gå sönder. Lagen får kallna. Då bitarna äro kalla, läggas de i glasburk och lagen slås över. Pumporna få stå till följande dag, då lagen avhälls, får koka upp med kryddpåsen och får koka i tio minuter. Då den kallnat, slås den ånyo över pumporna. Detta förfarande upprepas 2—3 gånger med 2—3 dagars mellanrum. E. B.

nytt, ladugårdens, magasinets, vedbodens och logens tak ha delvis nylagts och i övrigt reparerats. Vad detta betyder för trevnaden, vet endast den, som försökt att bo och arbeta under läckande tak.

Jordbruket har fått nya redskap av bästa typ, så att arbetena ej längre behöva försvaras eller omöjliggöras av brist på användbara verktyg. Grundliga förbättringar av djurmaterialet ha planlagts och påbörjats, för att jordbruket i framtiden skall kunna fylla sin uppgift att vara till hjälp vid anskaffandet av avelsdjur. Stallbyggnaderna ha undergått stora reparationer, som skall göra arbetet med djurens skötsel lättare och djurens utrymmen bättre. Förbättring av betesmarker och ängsmarker, som är av den allra största betydelse för dessa bygder, har på skolans marker igångsatts planmässigt. För denna frågas lösande är vattenavledningen det första och viktigaste, och en stor utdikningsplan har utarbetats och är under utförande.

Av vinterkursens elever ha fyra stannat kvar vid skoljordbruket som praktikanter, och ha på detta sätt skaffat sig en god påbyggnad till vinterkursen. Vi hoppas, att intresset för sommarpraktik ej skall bli mindre i fortsättningen, ty vi tro, att den har en mycket stor betydelse för fostrande av dugliga jordbrukare.

Om några dagar börjar den nya kursen med så stort elevantal, som vi kunnat mottaga. Arbetsplanen är i stort sett densamma som föregående år, men genom myndigheternas tillmötesgående har en kurs i motorlära kunnat inrymmas, som vi hoppas skall få betydelse för de motorintresserade pojarna. Vi hälsa de blivande eleverna hjärtligt välkomna till skolan. Vi vänta av dem hjälp och förståelse för skolans fortsatta utveckling, liksom vi hoppas, att det goda samarbetet med skolans och S. O. V.-s styrelse skall fortsätta under detta år som under det gångna.

Pelle Byström.

## Stor hemslöjdsutställning i Tallinn.

30 sept. — 5 okt. försiggick en intressant utställning i Konsthallen varvid 13 olika nationer, bl. a. Estland och Sverige hade utställt föremål belysande resp. länders hemslöjd och konstindustri. Behållningen tillföll Estlands K. F. U. K., vilken förening i en nära framtid ämnar uppföra ett turisthem i Tallinn.

Ett 80-tal damer, medlemmar ur K. F. U. K. och representanter för de utländska legationerna m. m., hade länge på förhand arbetat för förverkligandet av idén om en internationell hemflitsutställning. De flesta främmande länder kommo därför att representeras genom särskilt för detta ändamål utvalda kollektioner. Men på grund av olika omständigheter måste såväl Frankrikes som Sveriges utställningsföremål hopsamlas på privat håll i Estland. Jugoslaviens storartade utställning var h. o. h. en privatpersons egendom, likaså den kinesiska.

Utställningen som helhet rönt ett mycket stort intresse hos publiken. Vart och ett lands särart framträdde dock tydligt och klart. De sydliga ländernas rika broderier och granna dräkter tjusade ens öga, men icke desto mindre beundrade man de harmoniska färgerna och den säkra tekniken i de skandinaviska ländernas vävnader. Estland hade utmärkt vackra prov på stickade arbeten, silversmid och läderplastik. Dessutom hade de yngsta medlemmarna i Estlands K. F. U. K. sammanställt en synnerligen trevlig och överskådlig exposition av postkort och fotografier med folk i nationaldräkter från alla världens hörn. Även här hade vart och ett land sin avdelning. Utom de trevligt ordnade bilderna fann man prov på resp. länders konst- och musiklitteratur samt en hel mängd turistbroschyrer, vilket allt kompletterade den uppfattning man fått av de främmande länderna vid en rundvandring i de stora utställningssalarna. Nämnas bör, att alla dessa saker erhållits genom korrespondens mellan unga K. F. U. K.-are i Tallinn

och i andra länder. Med utmärkt ordning och reda hade uppklistrandet skett. Denna lilla separata utställning borde ha givit våra skolor ett gott uppslag för geografiundervisningen.

Vi återvände till den egentliga hemslöjdsutställningen. Såsom ovan nämnts deltog även Sverige med en liten avdelning. Måhända var denna grupp icke så enhetlig som mängden annan, men i all sin improvisering gav den dock en klar uppfattning om huru högt hemslöjden står i Sverige. Fru Byström, husmor på Birkas, hade ställt en samling vackra skånska vävnader, förtjusande drälldukar och fria handbroderier till förfogande. Likaså bidrog prostinnan Nilsson med en hel del trevliga hemvävda saker och fru Ruden med stilig Orreforsglas (Mången bland publiken stannade länge och betraktade de ovanliga halmarbetena; både julängeln och fridsduvan väckte beundran. Även dessa arbeten voro från Birkas.) Frk. Pettersson hade icke sparat möda att bland i Tallinn boende svenskar hopsamla föremål, som värdigt skulle representera hemlandet. Sålunda igenkände man några tennljusstakar från ett hem, nysilvertallrikar från ett annat och julbordet med kopparkaffepannan från ett tredje o. s. v. En liten, men stilig samling svensk keramik, porslin och Orreforsglas utställdes särskilt av en härvarande affärsman, och kompletterade denna samling den svenska utställningen.

Som avslutning på utställningsveckan anordnades en stor fest i „Schwarzenhäupter“-klubben vackra festsalar. Vid dignande bord utbjödo damer i folkdräkter sitt hemlands specialiteter i mat och dryck. Grevinnan Stenbock hade enkom för detta tillfälle anskaffat från Sverige ett och varje till det svenska smörgåsbordet.

Nämnas bör att det estlands-svenska folkdanslaget „Enighet“ uppträdde med två riks-svenska danser. Gotlandskadrilj och Västgötapolska, vilka vunno mycket stort bifall. Dan-

## Från Rikholdi.

För några dagar var det här ruskigt och stormigt höstväder riktigt i superlativ. Nu äro vägarna i Rikholdi åter fina och torra. Vägarna i Rikholdi äro för övrigt fina året om. Potatisplockningen, som under de ruskiga dagarna var omöjlig, har nu slutförts. För närvarande är det, vad jordbruket angår, höstplöjningen och tångkärningen, som äro på tapeten.

\* \* \*

Skutägarna ha vänt hemåt efter sommarens vedfraktning för att börja öppna luckorna för potatisen. Liksom tidigare år tänka några också i år gå bjuda stockholmarna på estländsk potatis.

\* \* \*

En del av sillfångarna ha återvänt till hembygden, men andra ha farit ut på nytt för att först återvända hem vid jul-tiden.

\* \* \*

Torsk- och flunderfångsten har varit riklig i år här. Strömmingen däremot har varit mycket sparsam, så att några varit tvungna att sätta saltfisk som agn. I huru hög grad de salta strömmingsbitarna lockat havets animaliter till sig är i skrivande ögon obekant.

*Bargem Ansult.*

## Kurs i musikteori.

Måndagen den 12 oktober började Nuckö Ungdomsförenings kurs i musikteori. Kursen hålles om kvällarna på Pürksi folkskola och ledes av lärarna Manfred Nyman, Viktor Aman, Alexander Samberg och Viktor Pöhl. Den stora deltagaretruppen visar att intresset för sång och musik är stort hos bygdeungdomen. Kursen slutar den 18 oktober.

serna framfördes hurtigt och med kläm. Musiken sköttes av fru Stahl (piano) samt två fiol-spelare. Båda de svenska danserna filmades. Även ester och finnar uppträdde med folkdans.

*G. E. M.*

## Till vara svenskar.

*"Ej må slakten, som jag anar,  
ättlingar i tider sena,  
glömma att i alla öden  
hålla fädrens sköldar rena!"*

Ovanstående citat ur Arvid Mörnes dikt "Vikingarunor" är som en vädjan till alla svenskar i Aiboland. Men den framträder starkare för mig, då jag tänker på Er, svenskättlingar i svenskbygdens utkant. Man säger att Ni glömt fädernas språk, seder och minnen. Är detta sant? Man säger, att Edert samhälle för icke så länge sedan bebotts helt och hållet av svenskar. Nu säges det vara annorlunda. Har Ni övergivit fädrens språk? Har Ni låtit sången på älskat modersmål dö ut? Vill Ni vara dessa om vilka hävderna skola förtälja: Där bodde ett folk, som i århundraden bevarat sina fäders språk i helig vördnad, men deras söner och döttrar voro förrädare. De trampade fädernearvet och fädernas heliga minnen under sina fötter. Skola Edra fäder vara de sista, som vila under kyrkohällen med fädrens språk på sin gravvård? Det beror på Eder,

Fosterlandet vill ha goda ock trogna medborgare. Det vill ha söner och döttrar, som det kan lita på. Det kan inte lita på sådana, som när som helst kunna slumpa bort sitt heliga arv: fädernas språk och minnen. Fosterlandet och våra estniska grannar kunna inte annat än ringakta sådana svenskar, som övergiva sitt modersmål och sin kultur, som fäderna troget bevarat i århundraden genom hårda tider. Däremot kunna de inte heller annat än högakta och hysa respekt för sådana, som inte „glömma att i alla öden hålla fädrens sköldar rena“.

*Bargem Ansut.*

## Omplacering av lärarpersonal.

I Läänemaas svenska folkskoledistrikt har i år vidlyftiga omflyttningar av lärarkrafter företagits. För ungefär en månad sedan läste vi i „Kustbon“, att skolföreståndare Dans, som tidigare var anställd vid Osmussaare (Odinsholms) folkskola, på egen begäran överflyttades som lärare till Norrby folkskola på Vormsi. Likaså är det bekant, att lärare Tomas Gårdström från Hullo antog föreståndareplatsen på Osmussaar.

Men det var inte nog med detta, utan omplaceringarna fortsatte. Till den förut Gårdström tillhörande lärarplatsen i Hullo utsågs av kretsstyrelsen två lärarinnor. frk. Elisabeth Nyman och fr. Kalff — den senare estniska. Emellertid antog frk. Nyman icke anbudet om ovan nämnda plats, varför kretsstyrelsen överflyttade henne till Pürksi folkskola i Passlepa. Frk. Nyman utdimitterades i våras från pedagogiet i Tallinn och har sedan under hela sommaren vistats i Sverige för att förkovra sig i svenska språket. Vidare genomgick frk. Nyman bl. a. tvenne folkhögskolekurser i Sverige — Tärna och Bollnäs.

## Hästuppvisningar

ha under slutet av september ägt rum i alla Estlands kommuner. Uppvisningarna, som letts av en representant för armén, assisterad av distriktsveterinären i orten, avse att tjäna som grundlag för en beräkning av antalet för krigsbruk dugliga hästar inom landet. Distriktsveterinären inom Oru-Passlepa-Sutlepa-Riguldi distrikt meddelar, att riguldiborna skött sig punktligast vid uppvisningen och ävenså haft att uppvisa de bäst hållna hästarna inom distriktet. Vidare voro hästarna inom Riguldi kommun till större procent av estnisk lantras än inom grannkommunerna. Dock märktes skadliga verkningar av korsning mellan hästar av estnisk lantras och storvuxna raser. Det kan måhända vara nödvändigt att på sina håll få fram en större häst, men det får inte ske genom dylika experiment.

En festlig tavla var det att blicka ut över trakten omkring kommunalhuset på uppvisningsdagen. Hela platsen var fylld av hästar, och på alla vägar såg man åkande och ridande hästägare närma eller avlägsna sig.

## Till salu.

Från privathem försäljes av en händelse: div. antika möbler, japanska lackskåp, orientaliska mattor, målningar, pendyler, sällsynt vackra Cloisonnévaser o. s. v.

Pärnu mt. 10-18 Telef. 431-04. Tallinn.

Från Pürksi folkskola överflyttades sedan fr. Appelblom till Hullo folkskola, där hon delar plats med fr. Kalff. Lärare Viktor Aman, som i fjol var anställd vid Norrby folkskola blev i år genom de många omändringarna utan plats.

## Ohygglig naturkatastrof.

Luzon på Filippinerna hemsökt av 3-dagars tyfon och springflod.

Ön Luzon i ögruppen Filippinerna har hemsökts av en våldsam tyfon, som anses vara den fruktansvärdaste som någonsin rasat över denna av

tyfoner och naturkatastrofer så hemsökta ögrupp. Tyfonen åtföljdes av väldiga skyfall, som bidrogo till att göra dess förstörelseverk ännu mera omfattande. Antalet dödsoffer är mycket stort och de materiella skadorna uppgå till flera miljoner dollars.

Hittills har man vid hjälparbetet funnit 50 lik. Men många 100-tals personer ha försvunnit och man har uppgivit varje hopp om deras liv. Över 15,000 människor ha blivit utan tak över huvudet och fått allt vad de äga förstört av tyfonen eller skyfffallen. Storsa massor av kreatur ha omkommit.

## Svensk atlantflygare.

Den svenske flygaren Kurt Björkvall startade sin atlantflygning förra tisdagen utanför New York. Färden gick bra till en början. Då han emellertid närmade sig Europas kust råkade han ut för motorkrångel och bränslebrist, varför han var tvungen att gå ned på vattnet. Han uppfiskades där av en fransk ångare. Ångarens kapten berättar att den unge flygaren varit genomblöt och lidit oerhört av kölden och vattnet. Han hade emellertid hämtat sig snart och varit utomordentligt tacksam för räddningen. Björkvall hade kämpat hårt i snöstormen och motvinden och flera gånger råkat ut för atlantflygarnas spöke, nedisningen. Det hade varit en mycket vansklig och ohyggligt spännande färd med en rad svåra situationer. Motorn hade krånglat när han ännu varit för långt från kusten för att kunna hoppas nå denna och han hade troligen sett fiskångaren och beslutat sig för att söka landa på vattnet. Maskinen togs på släp men på grund av den grova och besvärliga sjön måste den snart lämnas i sticket, och krossades mot klipporna.

Den punkt där Kurt Björkvall upptogs av franska ångaren Imbrin, är belägen 60 mil rakt ut från den Irländska kusten.

## Kansler Schuschnigg Österrikes diktator.

**Polis och militär alarmberedda. — Skyddsorganisationen Heimwehr upplöst.**

På ett sammanträde natten till lördagen fattade Österrikes regering flera viktiga beslut. Genom ett av dessa upplöstes Starhembergs skyddsorganisation Heimwehr, och enligt ett annat skola ministrarna avlägga trohetsed till Schuschnigg personligen. Genom dessa åtgärder har regeringen gjort sig oberoende av alla och därmed tagit sig obegränsade fullmakter. Man antager, att dessa åtgärder medföra vicekansler Starhembergs fullständiga avlägsnande från det politiska livet.

## Ringens kring Madrid drages allt fastare.

Enligt de senaste meddelandena från krigsskådeplatsen i Spanien torde regeringstruppernas motstånd bli allt svagare och huvudsakligen inskränka sig till försvar av Madrid, kring vilken stad ett febrilt befästningsarbete torde pågå. Alla arbetsföra män hava mobiliserats under hot av arkebusering. —

Alla meddelanden, som ingå från Madrid, veta berätta om milisledarnas tilltagande rådlöshet och nervositet. Särskilt enerverande verkar det faktum att man icke förfogar över tillräcklig ammunition för stadens försvar. Barcelona och Valencia ha uppmanats att så fort som möjligt sända krigsmaterial, framförallt artilleriammunition.

Missnöjet i staden växer för varje minut. Lantbruksarbetarna, vilka sedan länge vänta på att få ut sina löner, ha föranställt demonstrationer. Regeringen lyckades få bukt med demonstranterna endast genom att kommendera ut beväpnade milistrupper.

Rykten om att regeringstrupperna gripits av modlöshet och att all disciplin i deras led är som bortbläst spridas allmänt i huvudstaden. Regeringspressen försöker emellertid ingjuta nytt mod hos stadens försvarare. Vattenbristen i Madrid gör sig alltmer märkbar och bidrager till oroligheter bland befolkningen. Från Tetuan meddelas att insurgenternas flotta bombarderat Alibantes hamn.

## Tyska U-båtarna skola drivas med — vatten!

Enligt ett meddelande i „Daily Telegraph“ skulle Tysklands alla 36 undervattensbåtar vara försedda med motorer av hittills fullkomligt okänd typ. Sensationen med dessa motorer skulle vara den, att de drivas med destillerat vatten som bränsle. Hittills ha u-båtarna varit utrustade med tvenne slags motorer, den ena av Diesel-typ för gång i övervattensläge och den andra elektrisk för gång i undervattensläge. Denna utrustning är förenad med stora nackdelar främst beträffande det vidlyftiga och

Utgivare:

Svenska Odlingens Vänner

Redaktion:

M. Westerblom, ansvarig red.

A. Stahl.

A. Aspelin.

Lokalredaktörer:

Vormsi, T. Gärdström.

Noarootsi, V. Pöhl.

Höbring, A. Vesterberg.

Roslep, A. Bergman.

Rüütli 3, Tallinn. Tel. 470-08

Prenumerationspris:

Inrikes		Utlandet	
1 år	Ekr 2:—	1 år	Ekr. 4:—
1/2 „	1:—	1/2 „	2:—

skrymmande bränsleförrådet för Dieselmotorerna. Detta har till följd att u-båtens aktionsradie ej blir tillfredsställande och därför ej kan fylla de betydande anspråk man vill ställa på undervattensvapnet under ett kommande krig.

De nya motorerna drivas med den energi man får, då man på elektrolytisk väg sönderdelar vattnet — syre och väte, och därvid kan man åstadkomma en blandning, som är känd under namnet knallgas och är starkt explosiv.

Försök att använda denna blandning av gaser till motorbränsle har upprepade gånger företagits men alltid stött på tekniska svårigheter, som nu enligt „Daily Telegraph“ ha lösts av tyskarna.

U-båten behöver dock ingalunda medföra syr- och vätgas, utan dessa framställas ombord å båten genom sönderdelning av vattnet med elektrisk ström. Lika litet behöver man i båtens tankar medföra destillerat vatten, utan särskilda apparater sköta om att sådant finnes att tillgå i tillräckliga kvantiteter.

Så utrustade, kunna de tyska u-båtarna i framtiden företaga huru långa färder som helst utan att vara beroende av någon bas.

Den engelska tidningen tillägger, att användningen av „vattenmotorn“ inom den tyska marinen, kommer att utgöra ett starkt hot mot Englands övervälde på haven. Man får ej glömma, att tyska u-båtarna under världskriget sänkte 2099 engelska lastfartyg och 349 krigsfartyg, tillägger tidningen.